

دلایل وجود پایگاه نظامی در دریای مکران

۱. عسگری براریان، ^۲مر تفضی درواری

^۱دانشگاه صنعتی مالک اشتر- پژوهشکده ی علوم و فناوری دفاعی شمال

^۲دانشگاه صنعتی مالک اشتر- پژوهشکده ی علوم و فناوری دفاعی شمال

چکیده

موقعیت جغرافیایی سرزمین های جنوب و جنوب شرقی ایران بویژه دریای مکران از دیرباز مورد توجه قدرتهای فرامنطقه‌ای و استعمارگران بوده است. سواحل و دریای مکران بدلیل ارتباط با تنگه هرمز، خلیج فارس و اقیانوس هند نقش مهمی را در ارتقای اقتدار و قدرت جمهوری اسلامی ایران از منظر قدرت افکنی در منطقه و در عرصه بین المللی ایفاء می کنند. در این تحقیق، باتوجه به مطالعات انجام شده که برپایه یافته های کتابخانه‌ای و تا حدودی مطالعات میدانی استوار است، مشخص گردید که باوجود پایگاه نظامی در سواحل و دریای مکران بخش قابل ملاحظه ای از توان نظامی جمهوری اسلامی ایران قبل از ورود به تنگه هرمز و خلیج فارس قرار خواهد گرفت که این مسئله افزایش امنیت در نوار مرزی جنوب شرقی و متعاقب آن رغبت سرمایه گذاری در نواحی ساحلی را در پی خواهد داشت. باتوجه به وجود پایگاه و نیروهای نظامی، حفاظت از سواحل، بنادر و سکوها به آسانی صورت خواهد گرفت و علیرغم تحرکات نظامی در منطقه، رصد و کنترل شناورهای سطحی و زیر سطحی بیگانگان امکان پذیر می گردد.

واژه های کلیدی: دریای مکران، پایگاه نظامی، امنیت منطقه ای، راهبرد دفاعی

۱- مقدمه

جایگاه جغرافیایی یک کشور ظرفیت بالابردن قدرت ملی و فناوری های سیاسی آن کشور را دارد درک موقعیت جغرافیایی نواحی حساس کشور تاثیر مستقیمی بر منافع کشور دارد. دریای مکران واقع در جنوب شرقی ایران با دارا بودن ظرفیت های فوق العاده اقتصادی، امنیتی دسترسی تعاملات منطقه ای و بین المللی دارای شرایط تولید قدرت در کشور می باشد. با توجه به دارا بودن پتانسیل های بالقوه این منطقه می توان توسعه آینده کشور، موقعیت جغرافیایی و ساحلی دریایی مکران را به یکی از بزرگترین مناطق استراتژیک تبدیل نمود که لازمه این امر تامین امنیت فرا منطقه ای (دریا و ساحل) این منطقه می باشد. [۱۰]

به نظر، از ابتدا حضور کشورهای بیگانه در دریای مکران و خلیج فارس، مرادوات اقتصادی و جبهه گیری مشترک برضد مسلمانان بود. ویرانه های قلعه پرتغالی ها در روستای تیس واقع در پنج کیلومتری بندر چابهار، گواه رونق دریانوردی و استراتژیک بودن سواحل مکران در روزگاری است که دول استعمارگر و تجارت پیشه اروپا بازارهای چین، هندوستان و بطور کلی شرق را جایگاه مناسب عرضه مصنوعات خود دانسته و تسلط بر آنها را جزئی از سیاستهای استعماری و سلطه جویانه خود قلمداد می کردند. باتشکیل کمپانی هند شرقی در آغازین سالهای قرن هفدهم، هندوستان و دریای مکران و خلیج فارس به عنوان یکی از دروازه های ورودی اصلی آن، در کانون توجهات سیاسی و اقتصادی و نظامی بریتانیا قرار گرفت. بتدریج نمایندگی های بازرگانی بریتانیا در اصفهان و شیراز و سواحل دریای مکران منجمله جاسک تاسیس گردید و برنمایندگان خود در کرانه های دریای مکران و مناطق دیگر نظارت نمود. باروی کارآمدن دولت صفوی، روابط سیاسی، اقتصادی و نظامی ایران با بریتانیا در مناطق یاد شده مرحله جدیدی از رونق را تجربه کرد. [۴]

بطور کلی تحرکات همه جانبه بریتانیا در منطقه دریای مکران و خلیج فارس بتدریج از این دوران شکل گرفت. بریتانیا پس از کنکاش در سواحل جنوب شرقی ایران و هندوستان کتابی را به چاپ رساند که پس از انتشار این کتاب، انگیزه اصلی بازرگانان انگلیسی برای ایجاد شرکت قدرتمند و گسترده در آینده نزدیک بیشتر گردید. اقدامات و سیاست های بریتانیا در منطقه دریایی مکران و خلیج فارس در گذشته به موارد ذیل خلاصه می شود. [۵]

- پیدایش سیاست های بریتانیا در منطقه دریای مکران و خلیج فارس ایجاد توانمندی نظامی با استقرار پایگاه های متعدد در نیمه جنوبی و برخی جزائر شمالی خلیج فارس و حضور ثابت یگانهای از ناوگان سلطنتی بریتانیا در منطقه به منظور استمرار سیاست پروژه ایران زدایی در منطقه با محدود نمودن افزونتر قدرت مانور سیاسی، اقتصادی، نظامی ایران و انزوای آن بود.

- از دیگر سیاستهای بریتانیا استفاد از ابزار نظامی و سیاست قایقهای توپ دار به منظور سرکوب هرگونه تقابل با سیاست بریتانیا و ایجاد فشار بر دولتهای منطقه بویژه ایران بود، امری که نقض آشکار تمامیت ارضی ایران را به دنبال داشت.

- سوء استفاده از ضعفهای بنیادی و فراگیر اقتصادی و نظامی ایران در جزایر و بنادر و مناطق جنوب و جنوب شرقی ایران با اعمالی چون تحریک عناصر کلیدی سیاسی و بخصوص بازرگانان عمده به تابعیت انگلیسی.

- تبدیل دریای مکران و خلیج فارس به دریای انگلیسی و ارتقای نمایندگان آن در بندر بوشهر.

- ناتوان سازی ایران در منطقه دریای مکران و خلیج فارس با تاکید بر جلوگیری از دستیابی آن به تکنولوژی جدید نظامی بویژه تاسیس نیروی دریایی.

بطور کلی تلاش در جهت انزوا، ناتوان سازی و محدود نمودن نقش آفرینی ایران در حوضه استراتژیک دریای مکران و در خلیج فارس از دیر باز سیاست برخی کشور های استعمارگر محسوب می گردید. [۵]

۲- روش تحقیق

این مقاله برپایه روش تحلیلی و توصیفی با استفاده از منابع و مطالعات کتابخانه ای در پی بیان واقعیت های موجود سیاسی و نظامی در کرانه های جنوب شرقی کشور در ایجاد پایگاه نظامی و تاثیر آن بر منافع ملی جمهوری اسلامی ایران استوار می باشد.

۳- اهمیت منطقه

۳-۱ دریای مکران، تنگه هرمز و خلیج فارس

اهمیت و ارزش اصلی خلیج فارس به خاطر وجود منابع سرشار نفت در این منطقه است. منابع نفتی سرشاری که خلیج فارس به علت ادامه طبقات نفت خیز زاگرس به سمت جنوب وجود دارد که قسمت زیادی از آن در حال حاضر بدلیل فراوانی منابع، سهولت استخراج و سهولت حمل و نقل مورد بهره برداری قرار گرفته است. کشورهای واقع در منطقه علاوه بر تولید نفت، مقداری زیادی گاز نیز تولید می کنند که به منظور تولید نیروی برق، تصفیه مواد سوختی، تصفیه آب، تزریق مجدد داخل مخازن و چاه های نفت مورد استفاده قرار می گیرد. [۱]

تنگه هرمز آبراه ای هلالی شکل است که خلیج فارس را به دریای مکران متصل می کند. از آنجا که نزدیکی به تنگه ها و آبراه هایی بین المللی از مهم ترین موقعیت های جغرافیایی است بیشتر نوعی توجه خاص سیاسی - نظامی در مورد این نواحی وجود دارد. تنگه هرمز نیز بدلیل ارتباط با دریای مکران و اتصال این دریا به آبهای آزاد از گذشته تا کنون از جهات سیاسی - اقتصادی و استراتژیکی، اهمیت بسیار زیادی داشته است. [۹-۱۷]

وجود بحران در نزدیکی تنگه نشان دهنده حضور قدرت های جهانی برای کنترل این تنگه است. با توجه به آنکه نود درصد تجارت جهانی از طریق خطوط دریایی صورت می گیرد، بسته شدن برخی از آبراه های دریایی، اثرات بین المللی و محلی بسیار دامن داری به جا می گذارد. اهمیت این منطقه با توجه به ادعایی از کارگزاران سلطه دریایی غرب در قرن شانزدهم، مبنی بر اینکه با تسلط بر سه منطقه هرمز، ملاکا و عدن می توان بر دنیا حکومت کرده، روشن می گردد. و این در حالی است که در آن زمان حتی چیزی به نام ((تجارت نفت)) هم وجود نداشت. دریای مکران، نیز به لحاظ آنکه بخشی از راه مواصلاتی خلیج فارس و مناطق نفت خیز آن با اقیانوس هند، شرق دور، آفریقای شرقی، دریایی مدیترانه و اروپاست، از نظر اقتصادی و سوق الجیشی اهمیت بسیار دارد. با توجه به اهمیت دریای مکران به لحاظ ژئوپلیتیکی طبق مقررات قانون نفت، فلات قاره ایران دریای مکران نیز مانند خلیج فارس تابع مقررات نفت ایران شد. [۱۷]

۴- امنیت در دریای مکران، تنگه هرمز و خلیج فارس

این مناطق مرکزیت جهان اسلام بوده و یک منطقه استراتژیک به شمار می آید، زیرا مرکز تامین انرژی مورد نیاز کشور های صنعتی جهان و شاهراه اقتصادی و بازرگانی بین سه قاره اروپا، آسیا و آفریقا است.

امنیت در دریای مکران، تنگه هرمز و خلیج فارس نه فقط متأثر از نظام اقتصاد سیاسی جهانی و نیز از تحولات خاورمیانه تاثیر می پذیرد، این مناطق بدلیل اهمیت ژئواستراتژیک از گذشته محل حضور بیگانگان بطور عام و بریتانیا به طور خاص بود که این حضور و دلایل آن، عوامل و ممانی امنیت منطقه ای را شکل بندی نموده است. امریکا در دوران جنگ سرد و پس از آن که بریتانیا حضور نظامی خود را بطور رسمی پایان بخشید، با حضور نظامی در کشورهای منطقه و آبراه کلیدی دریای مکران، تنگه هرمز و خلیج فارس اهدافی را همچون تضمین عرضه مطمئن نفت و انرژی که برقراری نظم را به عنوان کارکرد مهم امریکا شناسایی شده بود، ایجاد سد در برابر کمونیسم، آزادی مبادلات تجاری و تضمین آمد و شد آزاد کشتیرانی به نفع قدرت های بزرگ صنعتی جهان را دنبال می کرد. در گذشته ایران و عربستان به عنوان بازیگران اصلی و تامین کننده مهم منافع اقتصادی، سیاسی و امنیتی غرب به رهبری امریکا بودند. پس از پیروزی شکوهمند انقلاب اسلامی ایران که خروج از سلطه استکبار و سرمایه داری را در منطقه بشارت می داد، اولین ضربه را بر این سیستم وارد ساخت که هرچند با تقویت و جایگزینی نقش عربستان سعودی و تجهیز صدام حسین و تهاجم عراق به خاک جمهوری اسلامی ایران، تلاش گردید تزلزل و فروپاشی سیستم مذکور تاحدودی جبران گردد. اما عملاً نتوانست همچون گذشته به ایفای نقش خود در برقراری امنیت در منطقه در راستای منافع بپردازد. [۳]

نگرش های متفاوت کشورهای حاشیه این منطقه زمینه های ناامنی را در منطقه گسترش داده است. این ناامنی پایه های درک نادرستی را پدیدار ساخته است و بدلیل وجود زمینه ناامنی احتمالی حتی در برقراری نظم منطقه ای، به فرض اینکه بیشتر کشورها غیرمتجاوز بوده و از زندگی خود راضی باشند باز هم کشورها به دفاع شخصی و خود یاری با هزینه های بالا کشیده می شوند درحالی توانایی دفاع یک کشور در بیشتر زمانها به توانایی دربرابر تهاجم باز می گردد. [۱]

به نظری می رسد از جمله موارد تامین امنیت در این مناطق لزوم همکاری کشورهای منطقه می باشد که راه کارهای زیر در افزایش برد امنیت منطقه قابل ذکر است. [۱۳]

- از بین بردن عدم اعتماد به هدف های راهبردی جمهوری اسلامی ایران در چشم کشورهای منطقه
- جلوگیری یا حذف نفوذ ابرقدرت ها در منطقه
- کم کردن رقابت و کشمکش های تاریخی در منطقه
- از بین بردن شکاف بین دولت ها و ملت ها
- ایجاد گفت و گو واحد در جهت گیری های اعضای شورای همکاری خلیج فارس
- توانا ساختن کشورهای منطقه در مواجهه با مشکلات داخلی و منطقه ای
- گسترش و قوت مراداد اقتصاد
- ایجاد استقلال علمی و فناوری
- شفافیت کشور های منطقه در امور نظامی و امنیتی یکدیگر
- ارتباط نزدیک تر مسئولان نظامی و امنیتی و انجام رزمایش های مشترک نظامی
- همکاری های مشترک در زمینه دریایی از جمله گردشگری و زیست محیطی
- ارتباط نزدیک بین سران کشورهای منطقه و اقدام های اعتمادی سازی و ایجاد فضای مطلوب و تلاش در جهت اصل عدم دخالت در امور داخلی یکدیگر جهت بستر سازی همکاری جمعی
- وجود ساز و کار جمعی مقابله با تهدید های مشترک
- همکاری در زمینه مبارزه با جرائم سازمان یافته
- نفی حضور بیگانگان از طریق همکاری های نزدیک منطقه ای و تطبیق سیاست خارجی کشورها با واقعیت های منطقه

۵- اهمیت نظامی دریای مکران، تنگه هرمز و خلیج فارس

کشورهای قدرتمند و همچنین کشورهای حاشیه این محیط آبی به دلیل استراتژیک بودن این مناطق علاقه خاصی به حضور مستقیم نظامی در این مناطق دارند که سابقه آنها به سالهای دور باز می گردد. از جمله کشور هایی که از دیر باز در این مناطق حضور نظامی خود را تا به امروز دارند امریکا و انگلستان می باشند که دارای پایگاه های نظامی دریایی و زمینی بسیاری در دریای مکران و خلیج فارس هستند. از آن جمله می توان به پایگاه های دریایی ام الغنم، خصب، پایگاه های ثمریت، بیت الفالاج، طهران، السفانیه، جفیر و محرق نام برد و حضور ناوگان نظامی دریایی امریکا در دریای مکران اشاره داشت. از کشورهای همجوار با ایران می توان از پاکستان یاد کرد که به منظور بهره برداری های سیاسی، اقتصادی و تقویت نیروی دریایی خود در منطقه گوادر در جنوب شرقی ایران واقع در سواحل دریای مکران اقدام به ساخت بندری چند منظوره کرده است. پاکستان به دلیل ضعف نیروی دریایی خود و به منظور ایجاد سپردفاعی مناسب در برابر تهدیدات احتمالی کشورهای همجوار خود مخصوصا هند قصد استقرار بخشی از نیروهای دریایی خود را در دریای مکران دارد تا برای حمایت و پشتیبانی نیروهای ارتش در جنگ احتمالی اقدام کند. از سیاست های پاکستان، برقراری خط لوله گاز از ترکمنستان از مسیر افغانستان به بندر گوادر در دریای مکران می باشد که باعث کوتاه تر شدن مسیر و انتقال انرژی از مسیر دریای مکران به اقیانوس و آسیای شمال شرقی از جمله ژاپن و نیز اروپا خواهد شد که پاکستان در این منطقه برای بالا بردن کنترل و حفاظت از تاسیسات استراتژیکی خود پایگاه های نظامی دائر نموده است. از طرفی امریکا برای حضور بیشتر و حفظ منافع خویش در بندر در حال تاسیس گوادر در حاشیه دریای مکران، همکاری خود را با دولت پاکستان اعلام داشته و سرمایه گذاری نموده است. [۱۶]

بطور خلاصه می توان از اقدامات نظامی توسط قدرتهای منطقه ای و فرامنطقه ای، به نکات زیر اشاره داشت. [۳]

- تقویت بیش از حد اسرائیل در منطقه به منظور تهدید مداوم کشورهای منطقه
- انتقال تسلیحات نظامی به کشورهای حاشیه خلیج فارس و عراق از طریق دریای مکران
- وجود پایگاه های نظامی دریایی در نقاط مختلف منطقه مکران و خلیج فارس
- وجود ناوگانهای دریایی کشورهای قدرتمند

- نفوذ جاسوسی در سیستم های نظامی و دفاعی کشور های منطقه
- تحریک کشور های منطقه در برپایی جنگ های برادر کشی به منظور فروش اسلحه خارج از رده

۶- نفوذ عوامل بیگانه در مناطق و سواحل دریای مکران

استان سیستان و بلوچستان با وسعتی حدود ۱۸۱۷۸۵ کیلومترمربع پهناورترین استان می باشد که در جنوب شرقی ایران واقع است و بیش از ۱۱ درصد وسعت این کشور را در برمی گیرد. این استان از نظر جمعیتی جزء کم تراکم ترین استانهاست. این استان از دو منطقه سیستان و بلوچستان تشکیل می شود و از شمال به استان خراسان جنوبی و کشور افغانستان و از شرق به کشور های پاکستان و افغانستان و از جنوب به دریایی مکران و از مغرب به کرمان و هرمزگان محدود است. نکته اینجاست که این استان ۳۰۰ کیلومتر مرز آبی با دریای مکران دارد که در گذشته به سواحل مکران معروف بوده است. بدلیل شکل جغرافیایی خاص این منطقه و کمبود پایگاه نظامی ساحلی و دریایی بنابر عوامل داخلی و خارجی، برخی کشورها را بر آن می دارد که از طریق این ناحیه وارد خاک جمهوری اسلامی ایران شده و شروع به فعالیتهای جاسوسی، تفرقه افکنی بین گروهها و اختلافات زبانی- قومی در جهت ایجاد ناامنی و بحران در منطقه نمایند و از این طریق کشور راتحت تاثیر خود قرار دهند.

با انتخاب مکانهای مناسب و همچنین مراکز حیاتی وحساس و متناسب با ملاحظه های امنیتی و پدافند غیر عامل و ایجاد پایگاه نظامی دریایی ساحلی باهدف گسترش چتراطلاعاتی بر تمام نقاط منطقه، نظارت بر این مناطق، حفظ و بالا برد امنیت، فعالیت بیشتری داشت. در این راستا از عواملی همچون جاسوسی، ایجاد تنش های فرقه ای توسط گروهها و افراد خارجی، شکاف توسعه اقتصادی، تاثیر و دخالت قدرت های منطقه ای و ورود قاچاق و مواد مخدر جلوگیری نمود. [۱۲]

۷- جایگاه جمهوری اسلامی ایران در امنیت منطقه

جمهوری اسلامی ایران به عنوان یک قدرت منطقه ای، موقعیت مهمی را در حفظ ثبات و امنیت منطقه داراست و خواستار تامین امنیت منطقه ای توسط کشورهای ساحلی منطقه، و کوتاه شدن دست بیگانگان و دخالت نکردن قدرتهای خارجی می باشد.

بطور کلی سه دیدگاه در حفظ ثبات امنیت منطقه وجود دارد.

- حفظ امنیت با حضور مستقیم قدرتهای عمده جهانی بویژه امریکا
- حفظ امنیت با تشکیل پیمان های منطقه ای و بومی که ارتباط مستقیم یا غیر مستقیم با مراکز قدرت جهانی دارد.
- طرح همکاری منطقه ای جدا از زد و بند های رایج سیاسی با قدرتهای خارجی از منطقه، که این راهی است که همیشه جمهوری اسلامی ایران از آن حمایت نموده و بر آن با فشاری نموده است. اما متأسفانه کشورهای عربی منطقه راههای اول و دوم را در پیش گرفتند.

در حال حاضر جمهوری اسلامی ایران قویترین نیروی دریایی منطقه را در اختیار دارد و با بهره گیری از آن می تواند در کمترین زمان کنترل منطقه را به دست گیرد. کشورهای عرب منطقه هم بعد از جنگ تحمیلی عراق علیه ایران، اقدام به مدرن نمودن نیروی دریایی خود کرده اند، البته این نیروها تاکنون دخالت مستقیمی بر حوادث منطقه نداشته اند و قدرت نظامی خود را صرفاً به صورت شرکت در مانورهای مشترک به نمایش گذارده اند. در زمان جنگ نیروی دریایی جمهوری اسلامی ایران که به تنهایی وارد جنگ با عراق شده بود کنترل کشتیرانی خلیج فارس و همچنین جلو- گیری از ورود کلیه کشتی ها به بندر های عراق را نیز در دست داشت. [۹-۳]

۸- دلایل وجود پایگاه نظامی در دریای مکران

به نظر می رسد وجود سواحل مکران در پهنه آبی دریای مکران و همچنین جزایر موجود در خلیج فارس نقش مهمی را در برقراری تامین امنیت آبهای خلیج فارس ایفا می کند. دریای مکران از این جهت حائز اهمیت است که خلیج فارس را به آبهای آزاد اقیانوس متصل می نماید و از این دریاست که انرژی جهان به تمام نقاط منتقل می گردد. بعد از جنگ خلیج فارس، ایالت متحده امریکا به عنوان مهمترین بازیگر خارجی در منطقه بوده و بر ترتیبات امنیتی خلیج فارس و همچنین کشورهای منطقه تاثیرگذار است و البته در مقابل از اوضاع امنیتی در این منطقه تاثیر می پذیرد. [۹]

امنیت دریای مکران و خلیج فارس به یکدیگر وابسته است. از آنجایی که جمهوری اسلامی ایران همواره آماده است و توان دفاعی خود را حفظ می کند، حال آنکه چه تهدید باشد چه نباشد، و در صدد بالابردن توان دفاعی کشور است، چراکه باید در هر شرایطی آمادگی انجام عملیات های نظامی را در حوزه دریای پیرامونی و آبهای آزاد داشته باشد. یکی از موارد پیشرفت در هر کشوری بالاخص در مناطق مرزی وجود نیروهای نظامی است. نیروهای نظامی با ایجاد امنیت در مرزها و به وجود آوردن شرایط رفاهی باعث به وجود آمدن آبادی و آبادانی، توسعه فرهنگی و بهبود شرایط اقتصادی مرزنشینان است. پایگاههای جدید نظامی واقع در سواحل دریای مکران باعث آبادانی کشور بالاخص در مناطق و سواحل جنوب و جنوب شرقی کشور می شود. پشوانه اساسی خلیج فارس، دریای مکران است. حدوداً هزار کیلومتر مرز آزاد در دریای مکران وجود دارد که مطابق با

فرمایشات رهبر معظم انقلاب که نشان از نگاه عمیق ایشان به مسائل است، با توجه به آسان بودن، ارزان بودن و حجم بالای مبادلات و حمل و نقل تجاری از راه دریا و کمک به پیشرفت کشور، وظیفه خطیر حفاظت از مرزهای آبی چه در بعد نظامی و دفاعی کشور و چه در حفظ آرامش بازرگانان دریایی بردوش نیروهای نظامی دریا است. بانگاهی به تاریخ مناطق ساحلی جنوب و جنوب شرقی، دیده می شود که وجود نیروی دریایی ایران بیش از سایر نیروهای نظامی در سواحل مکران و خلیج فارس می تواند مفید باشد. در صورت نیاز با توجه به یگان نظامی دریایی در پایگاه واقع در ساحل و دریای مکران، می توان جلوی ورود هر یگان دریایی دشمن به آبهای خلیج فارس را از طریق دریای مکران گرفت و کلیه تحرکات در دریای مکران، خلیج فارس و تنگه هرمز را تحت کنترل درآورد و دشمن این اجازه را به خود نخواهد داد که وارد آب های جمهوری اسلامی ایران شود. در این منطقه دریایی می توان با حضور نیروهای نظامی دریایی یک خط پدافندی مستحکم در دریای مکران ایجاد کرد. و با تاسیس پایگاه دریایی، خط دفاعی جدیدی در شرق تنگه هرمز ایجاد می شود. گفتنی است دزدان دریایی که فعالیت های خود را در آبهای آزاد افزوده اند و خطر جدی برای کشتی های تجاری محسوب می شوند از دیگر تهدید های موجود در دریای مکران و اقیانوس هند بشمار می روند. [۱۱]

نیروی دریایی یک کشور به عنوان یک جزء از اجزاء اصلی نیروهای مسلح، برای آنکه به صورتی مطلوب قادر به پاسخگویی به تهدیدات باشد با توجه به عوامل متعدد، می بایست از ابزار و تجهیزات ویژه ای برخوردار باشد تا بتواند ماموریت خویش را به انجام برساند و باید توجه داشت که کشورهای که به دریاهای آزاد راه دارند بصورت بالقوه قادر هستند که در هر منطقه از آبهای آزاد جهان حضور یابند. همین امر موجب می شود که نیروی دریایی به صورت ذاتی، نیرویی با گستره عملیاتی جهانی و راهبردی محسوب شود تا بتواند ماموریت خویش را به انجام برساند. این همان واژه قدرت افکنی است که دولتمردان می توانند اراده سیاسی و اقتصادی خود را به کشورهای دیگر بقبولانند و این مسیر نیست مگر با نیروی دریایی راهبردی، پس نیروی دریایی جمهوری اسلامی ایران تنها ابزار قدرت افکنی در حوزه آبی خواهد بود. با توجه به چشم انداز بیست ساله اهداف نظامی و سیاسی جمهوری اسلامی ایران در اهداف کلان کشور در وحله اول حفظ صلح و پیشگیری از بروز بحران و درگیری، ایجاد باز دارندگی متعارف و انجام عملیات دریایی در برابر تهدیدات دریایی قدرتهای منطقه و فرامنطقه ای است. از این رو با توجه به حضور مداوم در منطقه، پایگاه نظامی دریایی به منظور نیل به اهداف، چه در دریا و چه در ساحل مکران احساس می شود. [۲۰]

باوجود پایگاه نظامی در منطقه جنوب شرقی علاوه بر حضور مداوم در دریای مکران در زمان صلح، می توان کلیه تحرکات دریایی سطحی و زیر سطحی و حتی هوایی را کنترل نمود و در مواقع لزوم پدافند عامل و غیرعامل موثر دریایی را در برابر تهاجم هوایی و موشکی و حفاظت از سواحل، بنادر و سکوها را در دریای مکران به سهولت انجام داد.

به نظر از نکات قابل توجه در دریای مکران قابلیت رصد نمودن توان اصلی دریایی دشمنان و در صورت لزوم، هجوم سریع به منافع و نقاط حساس و حیاتی دشمنان در دریا می باشد که خود می تواند توان دفاعی و حدود و ثغور دریایی کشور را در برابر یگانهای سطحی، زیر سطحی و هوایی حفظ و بالا برد.

همان طور که اشاره شد چون دریای مکران شاهراه خلیج فارس به آبهای آزاد است در صورت لزوم می توان از انتقال کشتی های حامل انرژی جلوگیری کرد چرا که این امر خود یک اهرم فشار و تعیین کننده قابل ملاحظه ای است.

در بحث دفاعی در صورت بروز جنگ در منطقه با توجه به وجود پایگاه نظامی می توان تلفات غیر نظامیان را کاهش داد. به جهت جلوگیری از آسیب دیدگی واز بین رفتن تسلیحات یگان های شناور سطحی و زیر سطحی و ادوات و امکانات نظامی در صورت وجود پایگاه نظامی پراکنده ساخت که دیگر مزیت این استراتژی توانایی جلوگیری از رزم دریایی در یک نقطه و طولانی تر کردن جنگ به منظور تحمیل شرایط موجود به دشمن است. [۱۴]

۹- نتیجه گیری

با توجه به نقش جمهوری اسلامی ایران در منطقه و موقعیت سواحل و دریای مکران پیش بینی می گردد، با ایجاد پایگاه نظامی دریایی، در قدم اول، به منظور حفظ امنیت و آرامش و تامین تمامیت ارضی، از جمله حفاظت از سواحل، بنادر و سکوها، که از پیامد آن رغبت در سرمایه گذاری در نواحی ساحلی و رونق اقتصادی این مناطق می باشد. با نگاهی اجمالی به کشورهای توسعه یافته دیده می شود که شهرها و مناطق ساحلی منتهی به دریا و اقیانوس دارای صنایع بزرگ از جمله، صنعت دریایی و رونق اقتصادی (مخصوصا حمل و نقل دریایی) خوبی برخوردار هستند که این شاخصه مهم در سواحل جنوب و جنوب شرقی بخصوص سواحل دریای مکران دیده نمی شود. در قدم بعدی رصد و کنترل شناورهای سطحی و زیر سطحی و حتی هوایی بیگانه را در صورت لزوم، که قصد ورود به آبراه تنگه هرمز و خلیج فارس را دارند می توان اشاره نمود.

نکته اینجاست که باتوجه به نظریه قلب زمین (تسلط بر سه منطقه هرمز، مالاکا و عدن ((مثلا تلای))) جمهوری اسلامی ایران به منظور نشان دادن و حفظ اقتدار خود در منظر قدرت منطقه ای و فرامنطقه ای، در این پهنه از آبها و حفظ منافع خود، حضور تا مدار ۱۰ درجه را بر مبنای ایده نیروی راهبردی نیاز دارد. لازمه رفع این نیازمندی و زیر ساختهای آن ایجاد پایگاه های نظامی دریایی در این ناحیه از کشور می باشد.

۱۰- مراجع

- [۱] ابوالحسن شیرازی و آخوند مهریزی، حبیب اله و مسعود، جایگاه منابع انرژی در امنیت خلیج فارس و امنیت آمریکا با توجه به الگوی امنیت مشارکتی، فصلنامه تخصصی علوم سیاسی، شماره هفتم، سال چهارم، ۱۳۹۰.
- [۲] قانون مناطق ایران در خلیج فارس و دریای عمان، مجلس شورای اسلامی، ایران مجموعه قوانین مجلس شورا، ۱۳۷۲.
- [۳] درویشی، فرهاد، حضور نظامی آمریکا در خلیج فارس و تاثیر آن بر کشورهای عربی منطقه (۲۰۰۸-۱۹۹۱)، ۱۳۸۹.
- [۴] خیراندیش و خلیفه، عبد الرسول و مجتبی، تجارت دریایی ایران در دوره سلجوقی (سده های ۵ و ۶ هجری) با تاکید بر نقش بندر تیز، نشریه علوم انسانی دانشگاه الزهراء(س)، شماره ۵۶، ۱۳۸۶.
- [۵] قاسمیان، سلیمان، قرارداد های سیاسی- امنیتی انگلستان با شیوخ خلیج فارس در قرن ۱۹ میلادی و نتایج، انتشار مرکز مطالعات خلیج فارس.
- [۶] پارساپور، روزبه، پیشینه تاریخی جزائر ایرانی تنگه هرمز، کانون پژوهش های دریای پارس، انتشار مرکز مطالعات خلیج فارس، ۱۳۸۹.
- [۷] سرافرازی و ناظریان، عباس و زینب، ورود انگلیس به خلیج فارس و نقش این کشور در تحولات منطقه تا سال ۱۸۵۸م، همایش بین المللی خلیج فارس، ۱۳۸۸.
- [۸] پارساپور، روزبه، دریای مکران، انتشار مرکز مطالعات خلیج فارس، ۱۳۸۸.
- [۹] پارساپور، روزبه، تنگه استراتژیک هرمز در دریای پارس، انتشار مرکز مطالعات خلیج فارس، ۱۳۸۸.
- [۱۰] حافظ نیا و ابراهیم، محمدرضا و رومینا، تحلیل ظرفیت های ژئوپلیتیک سواحل جنوب شرق ایران در راستای منافع ملی، مجله جغرافیا و توسعه، شماره ۲۳، ۱۳۸۴.
- [۱۱] خبرگزاری دانشجو / کد خبر ۱۳۹۱۰۵۰۲۱۵۹.
- [۱۲] احمدی پور و میرجلالی و حیدری، زهرا و اکبر و طهمورث موصولو، تبیین عوامل ناامنی در جنوب شرق ایران، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۹۰.
- [۱۳] حافظ نیا، محمدرضا، تنگه هرمز- کدام استراتژی: بستن یا نبستن، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۹۰.
- [۱۴] الهی، همایون، خلیج فارس و مسائل آن، چاپ دهم، نشر قومس، ۱۳۸۷.
- [۱۵] جزء محمدپور، جمشید، حضور بریتانیا در خلیج فارس، نشریه تاریخ معاصر ایران، شماره ۳۷، ۱۳۸۵.
- [۱۶] سلطانی، علیرضا، توسعه بندر آزاد گوادر- همکاری چینی- پاکستانی و آثار آن بر ایران، معاونت پژوهشهای سیاست خارجی، گروه مطالعات اقتصاد سیاسی بین الملل، ۱۳۸۱.
- [۱۷] پارساپور، روزبه، آمایش سرزمین دریای عمان، بندر چابهار، جاسک و کنارک، ماهنامه خلیج فارس و امنیت، مرکز مطالعات خلیج فارس، ۱۳۸۹.

[18] <http://www.entekhab.ir/fa/news/70652>

[19] <http://www.rasanews.ir/NSite/FullStory/News>

[khalij-fars/22amniyat-khalij-fars-khalij-fars.html](http://www.khalij-fars/22amniyat-khalij-fars-khalij-fars.html)

<http://www.csr.ir/departments.aspx?ing=fa>

[20] [21] <http://www.lailatolgadr.com/kanon-iran-shenai/2-tarikh->